

Yashoda Girls' Arts & Commerce College, Nagpur

Project in Environment Science

Session: 2021-2022

**Name of the Project: Project on Relation between
Human being and Environment**

Number of Students Enrolled: 09

Name of Co-ordinator : Dr. Lalita Punnaya

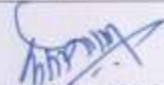
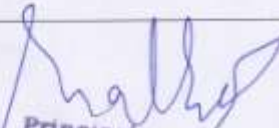
Yashoda Girls' Arts & Commerce College

Affiliated to Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University, Nagpur
NAAC Accreditation B++ with 2. 82 CGPA

Sneh Nagar, Wardha Road, Nagpur. 440015

Brief Report of Activity

Academic Year- 2021-2022

Name of Project	Project on Relation between Human Being and Environment	
Academic Year of the project	2021-2022	
Subject/ Course under which the project is taken	Environment Science	
Number of students Completing the course	09 Students	
Brief Report	<p>The project on Relation between Human being and Environment was given to the students of Environment Science as one of the compulsory course of RTM Nagpur University in which the project work is mandatory for the students to complete during the Session 2020-2021. Accordingly 09 students completed the project and submitted their project reports. They were awarded grades on their project work.</p>	
Project outcomes	<ul style="list-style-type: none"> • The students learnt a lot through the project regarding the impact of Environmental changes on Human Life • They found out different aspects of the topic under study. • They completed the project under the guidance of the course co-ordinator. • They are now able to handle project on another topic also.	
Number of Beneficiaries:	Students: 09	
Criterion No: 1	Metric No: 1.3.2	
Signature of Course Co-ordinator	Signature and Stamp of IQAC Co-ordinator	Signature & Stamp of Principal
	 Co-ordinator, IQAC Yashoda Girls' Arts & Commerce College, Nagpur	 Principal Yashoda Girls Arts & Commerce College, Sneh Nagar, Nagpur-15

List of students completing the project

Purushottam Khaparde Health & Education Society's

Yashoda Girls' Arts & Commerce College, Nagpur

Accredited
B++
by NAAC

■ Recognized by Government of Maharashtra ■ Affiliated to RTM Nagpur University, Nagpur

SNEH NAGAR, WARDHA ROAD, NAGPUR - 440 015. (M.S.) INDIA

■ Tel. : 0712-2290637 ■ Fax No.: 0712- 2290368 ■ Website : www.yashodagirlscollege.edu.in ■ Email : ygc.ngp@rediffmail.com

YGC No./

Project in Environment Science as per RTM Nagpur University Curriculum

Date _____

Title of the Project: Project on Relation Between Human Being and Environment

Number of students completing the project : 10

Session 2021-2022

Sr. No.	Name of the students enrollment in project
1	KAJAL SUDHAKAR BHAGAT
2	MAHESHWARI SURESH THOSAR
3	MANSVI INDRAPAL MATE
4	PRATIKSHA SHUDHODHAN KAMBLE
5	SAKSHI VIJAYRAO KUHIKAR
6	RACHNA PREMLAL NAGESHWAR
7	RASIKA PRADEEP BAGDE
8	SHIVANI NATTHU BAWANE
9	SHRADDHA PRAMOD PUNWATKAR

Signature of Project Co-ordinator

(Dr. Lalita Punnaya)

Signature of the Principal

Principal
Yashoda Girls Arts & Commerce
College, Sneh Nagar, Nagpur-15

Co-ordinator, IQAC
Yashoda Girls' Arts &
Commerce College, Nagpur

Project Copy

Name - Sooram Thakur

Class - B.com. 2nd year

Subject - E.V.S.

Clg - Yashoda girls Arts & Commerce Clg
Commerce Department.

2021-2022

PRINCIPAL
Yashoda Girls Arts & Commerce College
Such Nagar, Nagpur-14

BHAGWATI

PAGE NO. :

DATE :

Name of Practical

मानव आणि पर्यावरण - पर्यावरणाचे पैलू,
महाराष्ट्रातील पर्यावरण, शहरे आणि संवर्धित
अंगठसव

PRINCIPAL
Yashoda Girls Arts & Commerce College
Sneh Nagar, Nagpur-14

Teacher's Signature

Name of Practical:

प्रस्तावना :- पृथ्वीवर सर्वत्र बुद्धिवान जर कोणी असेल तर तो मानव. त्यामुळे त्याने आपल्या बुद्धिमतेचा वापर करून पर्यावरणाकडून जसा आपला विकास साधून घेतला. मात्र परत फेड करणाऱ्या बाफ किरणाने हात्याच्या व्यक्तीकडून वा समाजाकडून केवळ आपण मदत घेतो तेव्हा त्याच्याप्रति नेहमी कृतज्ञ राहतो, कधीही कृतघ्न वेत नाही. हा नियम पर्यावरणाशी मानवाने कधीच पाळला नाही त्यामुळे आज पर्यावरण तसेच यासारख्या काक्ये कानी पडत आहेत.

जगातील लोकांच्या मनात पर्यावरणाविषयी जागृता जागृता निर्माण व्हावी पर्यावरणाचा ज्ञान थांबावा या उद्देशाने 5 जून हा दिवस जगात पर्यावरण दिन म्हणून साजरा केला जातो. पर्यावरणाविषयी खूप काही जागृता कल्याणसुद्धा मानवाच्या वर्तनाचा किंचितसुद्धा परिवर्तन आणे नाही, बदल आणत नाही, हे फारच काळजी करण्यासारखी आणि भविष्यात चिंतेची बाब आहे. जगप्रसिद्ध पर्यावरण तज्ज्ञ डॉ. राय पर्यावरणा-बद्दल म्हणतात की, मानवा जीवनवर परिणाम करणारी कोणतीही बाह्यशक्ती म्हणजे पर्यावरण होय. वनस्पतापासून प्राण्यांपर्यंत अगळ्यांच्याच जीवनावर या पर्यावरणाचा प्रभाव आढळून येतो. पर्यावरणाशी या योग्य प्रकारे समन्वय साधता तेव्हा या पर्यावरणात जिवंत राहू शकतो. मानवा जीवनसुद्धा याचा अपवाद नाही. पर्यावरणाने मानवाना अन्न, वस्त्र आणि निवारा या तीन मूलभूत सोयीसह अन्य अनेक सुविधा आमच्या करून दिल्या आहेत.

Teacher's Signature

Name of Practical

परंतु मानवाच्या स्वार्थी, अजानी, अक्वारी वृत्तीने पर्यावरणाचा बेसुमार वापर करून त्याचा ऱ्हास केल्यामुळे, अनेक जलीय, समस्थानिक निर्माण झाल्या आहेत. पर्यावरणीय व्यवस्थेत असंतुलितपणा निर्माण होऊन प्राणिमात्रास धोका उत्पन्न होत आहे. मानवाच्या अक्वारी वागण्यामुळे जल, हवा, श्वनी, भूपदार्थात विषसंप्रिय वाढ होत आहे. औद्योगिक व शस्यिक वृष्टितीकरवामुळे विविध प्रकारचे आजार वाढत आहेत. ओझोन वायूचा क्षय, आग्लपर्यन्त, सागरी परिसंस्थेचा असंतुलन, प्राणी व पक्षी यांचे नामशेष, नागरिकरण, वाळवंटीकरण इत्यादी समस्यासोबत वातावरणात आकस्मिक बदल होत आहे. त्यामुळे रोम नवे संकट आपणासमोर तोंड वसुन उभे होत आहे. या सर्व समस्यांपासून सुटका करून घेण्यासाठी प्रत्येकांनी सावधरीत्या पाऊल उचलणे गरजेचे आहे.

सर्वप्रथम, मी पर्यावरणाच्या एक घटक आहे. याचे ज्ञान प्रत्येकाने ठेवणे गरजेचे आहे. ज्याप्रकारे कुटुंबातील प्रत्येक व्यक्ती कुटुंबाचा एक घटक असल्याने ज्ञान ठेवून वागतो. त्यामुळे त्या कुटुंबात सुख समृद्धी व स्थिरता विसून येते. कुटुंबातील एक जरी व्यक्ती बेजबाबदारपणे वागला तर संपूर्ण कुटुंबाचा त्याचे फळ भोगावे लागते. पर्यावरणाचेसुद्धा योडफार तसेच आहे. असे वाटत नाही, काय हे तसेच पर्यावरणाचे माझ्यावर फार मोठे कर्ज आहे आणि ते कर्ज माझा फेडायचे आहे हेही ध्यानात घ्यावे. पर्यावरणाचा ऱ्हास होणामागे वाढती माणसाच्या हे एक प्रमुख कारण आहे.

Teacher's Signature

Name of Practical

कुटुंबातील संख्या वाढीस लागली वी त्यांची वर, वाढतात आणि घरे बांधण्यासाठी जमीन अधिग्रहण करणे व शाई लोडणे कमीप्राप्त्य ठरते. त्यामुळे जंगलतोड होऊन मानवाची वस्ती वाढू लागते आणि पर्यावरणाचा समतोल बिघडतो. त्यासाठी कुटुंब नियोजनासारख्या कार्यक्रमाचा प्रचार व प्रसार अधिक वेगाने करणे आवश्यक आहे. मोफसलच्या आठोड्यातून शिवाय आपला कोणतीही प्रगती दिसत नाही व आपला पेशा महसूल देणार नाही.

पर्यावरणातून आपण असू द्या, पाणी आणि नैसर्गिक समृद्धी मिळते. ज्याद्वारे आपण चांगले जीवन व्यतित करू शकतो, अग्नीशिवाय मुदुष्य उत्पाद पिवस जगू शकतो. परंतु, पाण्यावाचून तो जगू शकत नाही, मात्र, मानवाने पाण्याचा उपसा करून त्याचा गौरवापर केव्हामुळे आज पर्यावरणाचा मुका भागाने पाण्याने लोक मरताने तर दुसऱ्या भागाने पाण्यावाचून लोक लडफडून मरताने. काही लोक पाण्याचा पैसा करताने, तर काही लोक पाण्यासाठी पैसा भाजताने. जिसेक वर्षापुरी जर असे म्हटले गेले की, लोक पाणी विकून पैसा करताने. या वकंन्यावर ते लोक दसन होते आणि पाणी कोण विकत देणार ? असा प्रश्न करत.

Teacher's Signature

पर्यावरण

विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक
 विशाल विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक विवेक

Name of Practical

महाराष्ट्रातील पर्यावरण

दरवर्षी ५ जून हा दिवस 'जागतिक पर्यावरण दिन' म्हणून साजरा केला जातो. पर्यावरण दिन साजरा करण्याचे मुख्य उद्देश म्हणजे पर्यावरणाची गुणवत्ता वाढविणे, समस्या व संवर्धनाविषयी जागरूकता निर्माण करणे आणि पर्यावरणीय निर्णय घेण्यास अनुकूल वातावरण निर्माण करणे असल्याचे सांगत जाते. लोखंड विकास महामंडळ.

मुंबईत सुरु झालेल्या महादशा संस्थेचे फक्त भारतातूनच नव्हे तर जगभरातून जवळपास ५०० सहभासक लयार होत, ही कदाचित आपल्याला अनिश्चयाने वाटू शकते. मात्र ही अल्पपरिस्थिती आहे ती 'इको इको' (Eco-Echo) या निदर्शनाची संस्थेची. पश्चिम मुंबईतील महर्षी ज्ञानंद महाविद्यालयीत जीवनशास्त्री संबंधित विभागात अभ्यास करणारी तुसेव पर्यावरणप्रति आपुलकी असणारी समविचारी मंडळी मंडळी आपली आणि इको इको च्या स्वयं प्रवासात सुरुवात झाली. क्व दहा वर्षांपूर्वी काम सुरु केलेल्या संस्थेची चार वर्षांपूर्वी नेहमी करण्यात आली. शिवाय पूर्ण सात्विकतेस्य या मंडळींना संशोधन कार्य असते रात्री स्वयं अथवा माहिती झाली तेव्हा त्यांनी आपण एक संख्या सुरु करायची. असा निर्णय घेतला. तुसेव आपल्या संस्थेन विविध शाखांची संबंधित, विविध विषयांच्या अभ्यास करणारी, त्यावर संशोधन करणारी समविचारी मंडळी जोडायचे ठरवत याबाबत बोझिल संस्थेचे समासद नितीन पान्मिरी सांगताना की, मातूस जसा असतो तसा पद्धतीचे मित्र त्यांना बनून जाताना,

Teacher's Signature

Name of Practical

असे मया वाटते, माझ्याबाबतीत तरी हा नियम तंतोतंत
 लागू पडला. 'डूको डूको' संस्थेत पुरविलेला प्रति प्रेम
 असलेली विविध शाखांमधील मागसे जोडल्याचा प्रयत्न
 आम्ही करत होतो. त्यांना फक्त भारतानुनच नव्हे
 तर परदेशातूनदेखील चांगला पतिसाद मिळाला. लेव्ह
 आम्हाला जर्मनी, अफगाणिस्तान, पकिस्तान, अरबिउड
 दक्षिण आफ्रिका तसेच अमेरिकेचा चांसारख्या विविध
 देशातून सभासद मिळाले. हे लोक वैयक्तिकरित्या
 संशोधनात बराच वेळ खर्च करायचे. कार्यालयात
 आम्ही योग्य पद्धतीने आमचे काम सुरू केले.
 संशोधन क्षेत्रात काम करण्यासाठी आम्ही ज्याच्या
 तुज्याने मदत होतो. त्यामुळे आम्ही वैयक्तिकरित्या
 संशोधन करण्याऐवजी इतरांना संशोधन करायला
 प्रोत्साहन दिले. भारतात मुळात संशोधन किंवा रिसर्च
 हे तपून केले जाते. संशोधन करणारा आपण कोणत्या
 मोठ्या संशोधन करत आहोत हे बल्लेकांसमोर
 आणत नाही. त्या मोठ्या संस्कारात्मक पतिसाद
 किंवा पाठिंबाही आपल्या नाकांकडून तबदा मिळत
 नाही. आमचे तुजेक वरिष्ठदेखील असे होत, जे
 दोन-तीन वर्षे संशोधन करून आपल्या अहवाल
 तयार करत होत. त्यामुळे आम्ही संशोधनात
 एस. असलेल्या सर्वांना त्यात सहभागी करून घ्यायचे
 उरवले. ह्याबाब अहवाल प्रसिद्ध झाल्यानंतर
 त्यावरील त्रयत्नाभावनात सर्वांचे नाव मिळ्याच्या
 आम्ही निर्णय घेतला. त्यामुळे आमच्या या
 उपक्रमात डूको-डूको करून वेरय लोक जोडले गेले.
 तसेच आम्ही नानेक संशोधन अहवालांदेखील
 मिळाले. अस न या संख्येच्या प्रवासाबाबत
 होताना सीगतात

Teacher's Signature

Name of Practical

ऋतु :- प्रदेशागणिक हवामान बदलामुळे ऋतूंची नेमकी संख्या बदलते. ही विभागणी मुख्यतः तापमान आणि पाऊस या घटकांवर आधारित आहे. परंतु प्रदेशागणिक हे घटक देखील बदलतात. उदा. उष्ण कटिबंधातील लोक फक्त तापमानाच्या आधारावर ऋतु दखतात. कारण तेथे पाऊस वर्षभर पडत असतो. सामंशोत्पन्न कटिबंधीय दोन किंवा तीन ऋतु मानतात तर उष्ण कटिबंधीय प्रदेशांमध्ये केवळ दोनच ऋतु असतात, मात्र भारतामधील वर्ष तीन मुख्य ऋतूंमध्ये विभागले गेले आहे. उन्हाळा, पावसाळा आणि हिवाळा. तर अपऋतू बस - वसंत, ग्रीष्म, वर्षा, शरद, हेमंत, शिशिर.

प्रदेशागणिक होणार हवामानातील बदल हा वादग्रह अंतरानुसार अधिक स्पष्ट होतो. जसे की उष्ण प्रदेशातील दोन ठिकाणांचे हवामान सारखेच मानले जाते, तेव्हा बूझम फारक वाजुला ठेवले जाताना. परंतु छोट्या दोन ठिकाण कटिबंधी किंवा काही हूपार किस्मातील अंतरावर असतील तर मात्र ही ठिकाणे वेगवेगळ्या हवामानाची असू शकतात. त्याचसोबत समोपनामध्ये भौगोलिक परिस्थितीही लक्षात घेतल्या जाऊ शकतात.

Teacher's Signature

Name of Practical

उन्हाळा :- उन्हाळा हा भारतीय लीन मुख्य तऱ्हेतुंपैकी एक आहे. उन्हाळ्यात ह्यामान कुणा आणि केरड असते. उन्हाळ्यात आळा आणि अविष्यापीठांना सुट्टी असते.

भारतात उन्हाळा केंद्रपारी ते मे पर्यंत असतो. उन्हाळ्याच्या सुरुवातीला वसंत तऱ्हेतुमध्ये झाडांना पानवी फुटताना दिसते. महाराष्ट्रात उन्हाळ्याच्या सुरुवातीला होळा आणि शंभयमी हे सण साजरे केले जातात. याच वेळी फळिगड, फणस, इत्यादी फळे पिकलेली दिसतात. उन्हाळ्याच्या शेवटी मोठ्या प्रमाणात आंबा पिकलेला दिसतो. याच काळात वळिवाचा वादळी पाऊस पडतो. उन्हाळ्यात सर्व शाळांना सुट्टी असते.

सूर्याची किरणे पृथ्वीवर अंधारुप पडतात. त्यामुळे तापमानात वाढ होते. महाराष्ट्र राज्यातील विपश्चिती तर उन्हाच्या कहराच असतो. उन्हामुळे पारा 47° सेल्सियस इतका वा त्याच्या थोडा मागेफुडं (दा. ५ किंवा दा. ६) राहू शकतो. जमीन मूळ तापत. स्व विपश्चिती गरम वारे वाहतात. रात्रीही वराच वेळ गरम इतका वाहत राहतात. भारताच्या इतरही राज्यांत साधारणतः हीच परिस्थिती असते. राजस्थानमध्ये 49° इतके तापमानही राहते.

Teacher's Signature

Name of Practical

द्विवाळ :- द्विवाळ हा लसा, बहुतेक सगळ्यांच्या आवडीचा तेंदू. ह्याला व्युप वेगवेगळी विशेषण पण दिली आहेत गुमावी शंडी, कड्याक्याची शंडी असे काही सगळ्यांना आवडणाऱ्या या तेंदू खंय आज माहिती घेऊ.

ध्रुवीय आणि अमशीलेख्य क्षेत्रांमध्ये द्विवाळ हा वर्षाचा सर्वात थंड, हंगाम असतो. हा बहुतेक उष्णकटिबंधीय क्षेत्रांमध्ये होत नाही. द्विवाळ हा शरद तेंदू नंतर आणि प्रत्येक वर्षी वसंत राहून च्या मिळी येतो. द्विवाळ, पृथ्वीच्या कायमच्या अक्ष्यामुळे येतो कारण त्यामुळे पृथ्वीचा अर्धा गोलार्ध सूर्यापासून दूर राहतो.

वेगवेगळ्या संस्कृती द्विवाळ्याची सुरुवात म्हणून वेगवेगळ्या तारखी परिभाषित करतात आणि काही हवामानावर आधारित व्याख्या वापरतात. जेव्हा उत्तर गोलार्धात द्विवाळ असतो, तेव्हा दक्षिण गोलार्धात किन्हाळ असतो, ज्याच प्रदेशांमध्ये द्विवाळ हिम वर्षाव आणि अतिशीत तापमानाशी संबंधित असतो.

द्विवाळ्याच्या टोकाय दोन म्हणजे जेव्हा उत्तर किंवा दक्षिण ध्रुवाच्या संदर्भात सूर्याची कंय त्याच्या सर्वात नमारात्मक मुल्यावर असते (म्हणजे ध्रुवावरून मोजल्यास सूर्य क्षितिजाच्या सर्वात दूर असतो) ज्या दिवशी हे घडते त्या दिवशी सर्वात दूर अंदाज दिवस आणि सर्वात मांडे रात्र असते. दिवसाची मांडी वाढते आणि रात्रीची मांडी कमी होते.

Teacher's Signature

Name of Practical

पावसाळी :-

जगभरातील विविध देशातील तेथील स्थानिक भौगोलिक परिस्थितीनुसार पावसाळी हा ऋतू आहे. भारतातील उन्हाळी पावसाळी आणि हिवाळी या ऋतूंपैकी जून ते सप्टेंबर या महिन्यांपरम्यान असणारा एक ऋतू याला मोसमी पाऊस (असेही म्हटले जाते परंतु अर्थाने त्याला "हिरवा ऋतू" (ग्रीन सीझन) असेही नाव आत्मकारिक स्वरूपात दिलेले आहे.

अरबी खांदी मोसम आपासून मान्सून असा शब्द तयार झाला आहे. मोसम याचा अर्थ ऋतू असा आहे.

भारत हा प्रामुख्याने कृषीप्रधान देश आहे. भारतीय अर्थव्यवस्था खेतीशी संबंधित असल्याने पिकांच्या उत्पादनासाठी पावसाळ्याचे महत्त्व भारताने विशेष आहे. दक्षिणेतील समुद्रात तयार होणाऱ्या हवेच्या कमी दाबाच्या पट्ट्यामुळे भारताने वैश्विक मोसमी वारे वाहू लागतात. दक्षिणेकडून हे वारे हळू हळू संपूर्ण भारताने पसरतात. याचे परिणामस्वरूप भारताने पाऊस पडतो ज्याला मान्सून असे म्हटले जाते. आमुळे भारताचा विकास करता अन्य राज्यांच्या तुलनेत दक्षिण भारताने अधिक पाऊस पडतो.

प्रामुख्याने उष्ण परदेशातील उष्णताळ भागात वार्षिकीची वाढ होण्याचे सर्वाधिक प्रमाण हे पावसाळ्यात असते. त्यामुळे उन्हाळ्याच्या विपशात वनस्पतींची सुवामकता तुलनेत कमी असते. पावसाळ्यानंतर भरमाने पिके आल्यानंतर हा लुप्तवाही कमी होतो.

Teacher's Signature

विद्यालय

विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में
विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में
विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में
विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में

विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में
विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में
विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में
विद्यार्थी विद्यालय कक्षा में विद्यालय में

Name of Practical

पर्यावरण संबंधित शगठत्सव :-

गणेशोत्सव आणि पर्यावरण :- सध्या गणपती

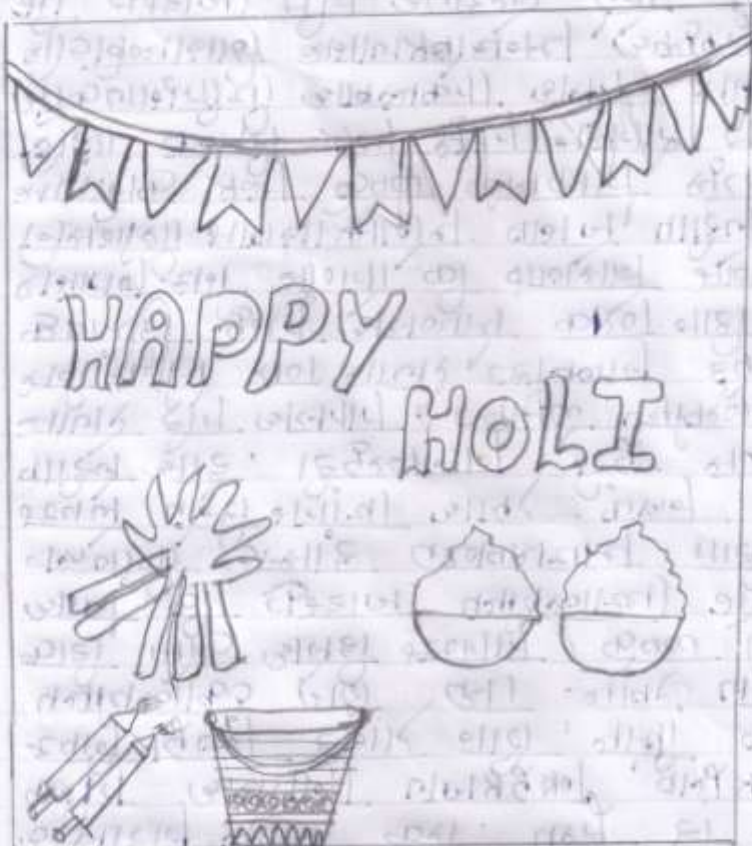
उत्सव सुमधकायात मोठ्या उत्साहाने चालू आहे. काही लोक सांगून आहेत की गणेशोत्सव मोठ्या उत्साहाने साजरा करा. परंतु हा उत्सव साजरा करित असताना जलप्रदूषण, वायू प्रदूषण आणि श्रवण प्रदूषण होणार नाही, याची काळजी घ्या. पर्यावरणाकडे लक्ष द्या. यावर जलमोष करव्याप्यांपैकी काही लोक असेही म्हणतात, केवळ हिंदू धर्माचे शग आणि आम की लुम्हात्या पर्यावरणाच्या गोष्टी का सुचतात तर गणांनी उत्साह दाखवायचाय नाही का? थोर म्हणजे दोन्ही मतांचा भावर करून विचार करायचा पाहिजे आहे. हिंदू धर्मानात हिंदू शग जास्त प्रमाणात साजरे होत असतात. त्यामुळे पर्यावरणाकडे लक्ष पडूनच सर्व धर्माचे शग साजरे, दाखवाल द्यावेत, या विषयी पट्टापट्टी घुमून असव्यापे कारण नाही. आपला वैदिक समाजाने धर्म आंगता की वागसाने भागसांश, आणि निसर्गाशी भागसाप्रमाणेच वागणे पाहिजे. तसेच अनेक सामाजिक प्रश्न केवळ कायदाने सुटत नसतात. कडक शिक्षण, कडक प्रश्न सुटत नसतात तर त्यासाठी लोकांजामृतीची आवश्यकता असते. सामाजिक प्रश्न सोडविण्यासाठी समाजप्रबोधनच उपयुक्त ठरते. यासाठी आी लुम्हात्या लीन उपादरणे घेता. दिवाळीत मोठ्या आवाजाचे फटके लावून नफा, हे जेव्हा आणवत जाऊन विद्वानांना समाजविद्यात आणते.

Teacher's Signature

Handwritten text at the top of the page, partially obscured by the drawing.

Handwritten text below the main illustration.

Handwritten text below the main illustration, possibly a signature or date.

Handwritten text at the bottom of the page.

Name of Practical

होळी आणि पर्यावरण :-

होळी सणाच्या संवेश पारिट, गोष्टींना जाळून चांगल्या गोष्टींचे संरक्षण करणे असा होतो. शहरांमध्ये तसेच खेडेगावांमध्ये अनेक ठिकाणी होळी सणानिमित्त होळ्या पेटविल्यात येतात. होळी पेटविल्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर लाकडे आणि शेताच्या गोव्यांच्या वापर केला जातो. शत्रभर या होळीमध्ये लाकडे आणि गोव्या जाळल्या जातात.

शहरांमध्ये तसेच खेडेगावांमध्ये अनेक ठिकाणी होळी सणानिमित्त होळ्या पेटविल्यात येतात. होळी पेटविल्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर लाकडे आणि शेताच्या गोव्यांच्या वापर केला जातो. शत्रभर या होळीमध्ये लाकडे आणि गोव्या जाळल्या जातात. यावेळी अनेक चांगली दिव्यांसारखी बाई, लोडली जातात. कापली जातात आणि वाळविल्या ओल्या शेताच्या गोव्या होळीमध्ये जाळत असतात. फुली लहून लोकांकडून वगळीद्वारे तर काही मुले चोरी जबरपल्ली करून हॉनकेन प्रकारे वजारातून इतर ठिकाणातून, घरांमध्ये लाकडे जमा करून त्यांची होळी करित असतात. या होळीमुळे वातावरणाला ह्या प्रदूषित होत व हवेचे प्रदूषण होत तसेच पर्यावरणाचे संतुलन बिघडत असते. आर्थिक नुकसान होत असते. भारताने आज फक्त 12 ते 13 टक्के जमीन जंगलावासी आहे.

PRINCIPAL

Yashoda Girls Arts & Commerce College
Sach Nagar, Nagpur-18

Teacher's Signature